

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРОФЕСІОНАЛІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Богуш Алла

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та
методики дошкільної освіти*

*Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

Глобалізація освітніх процесів, визначення нових векторів сталого розвитку, входження України до єдиного загального європейського освітнього простору, нові тенденції інноваційного розвитку освіти на всіх її рівнях спонукають до змін у всій системі освіти України, розбудовується нове інформаційне суспільство, що вимагає підготовки нової генерації майбутніх фахівців у різних галузях освіти.

Освіта, віддзеркалюючи соціально-економічні запиту, стає, за словами В. Кременя, вагомим ресурсом у конкуруючих ринкових суспільствах, які пришвидшують інноваційний поступ [7, с.20]. Нові життєві виклики змушують сучасну людину, сучасних фахівців бути мобільними, гнучкими, поінформованими, відповідальними, мотиваційними до інноваційної діяльності. Натепер активно формуються такі інноваційні утворення, як «світовий освітній простір», «європейський освітній простір», «світові освітні мережі», «дистанційне навчання», які спонукають до суттєвих змін у системі освіти, застосування нових методів і технологій в освітньому процесі, підтримці експериментально-дослідницької діяльності та інновацій, мережевому поширенні знань, обмін інноваційною інформацією і передовим педагогічним досвідом.

Отже, реформування та модернізація сучасної вищої освіти України є одним із першочергових завдань, які відкривають шлях до європейського інноваційного освітнього простору.

Проблема інновацій, інноваційної діяльності та її формування у майбутніх фахівців у процесі навчання їх у закладах вищої освіти була предметом багатьох досліджень сучасних як зарубіжних (К. Блаір, І. Бронівський, І. Бруер, І. Джонсон, М. Кларін, Н. Лапін, А. Найн, А. Пригожин, Н. Юсуфбекова та ін.), так й українських учених (Л. Вашенко, І. Дичківська, В. Захарченко, Т. Зінчук, С. Ілляшенко, К. Кашук, В. Кремень, А. Литвинов та ін.) тощо. Специфіку інноваційної діяльності та її

формування у майбутніх фахівців учені досліджували в різних сферах життєдіяльності, як-от: суспільно-політичній, економічній, соціокультурній, психологічній, педагогічній та ін. Для організації подальшого експериментального дослідження виникає необхідність з'ясувати наявну теоретичну платформу наукової термінології щодо феномену «інноваційна діяльність» та її складників.

Сучасні вчені (А. І. Дичківська, Л. Калуська, М. Кларін, А. Литвинов, А. Найн, А. Пригожин та ін.) висвітлюють своє бачення термінолексми «інновації». Так, за А. Найном, інновації – це «принципово нове утворення, нова ідея (інший інноваційний підхід), що істотно змінює ситуацію, технологію навчання, новий тип освітнього закладу або ж управління освітою» [11, с.2]. Інші вчені (М. Кларін, А. Пригожин) пов'язують інновації з процесом життєвих перетворень: «зміни, які носять істотний характер, супроводжуються змінами в образі діяльності, стилі мислення тощо» [9]. А. Пригожин убачає в інноваціях основний інструмент перетворень, суттєвих цілеспрямованих змін, у процесі яких відбуваються прогресивні, якісні трансформації, які реалізують певні цілі і потреби з-поміж величезної кількості різнопланових перетворень [12].

І. Дичківська специфікує феномен «інноваційні освітні процеси» як комплексні процеси створення, впровадження, поширення інновацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл» [6, с.95]. Незаперечним є теза щодо комплексного впливу нововведень в освітній процес. Водночас виникає запитання: про який (і кого?) життєвий цикл йдеться? За А. Литвиновим, інноваційна освіта – це насамперед «зміна парадигми, нова педагогіка, нові освітні процеси; інноваційна діяльність в освіті є засобом реалізації нових завдань, що виконує роль чинника й каталізатора в динамічній освітній системі, відповідно до умов її розвитку» [10, с. 8]. Інновацію вчений розуміє як «кінцевий продукт застосування новизни для зміни об'єкта управління й забезпечення економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту» [10, с.16].

Зазначимо, що розуміння поняття «інновації» та похідного від нього, «інноваційні технології» є неоднозначним, що приводить подекуди до ототожнення змісту суміжних понять. Зокрема, «інноваційні технології», «інноватика», «нововведення», а також «ретро-класичний педагогічний досвід» як зарубіжний, так й український. Так, наприклад, інноваціями називають класичний досвід таких українських учених, як С. Русової, І. Огієнка, К. Ушинського, В. Сухомлинського. До сучасних інноваційних технологій зарубіжжя відносять класиків зарубіжної педагогіки (О. Декролі, Дж. Дьюї, Я.А. Коменський, Й. Песталоцці, М. Монтессорі, С. Френс, Р. Штайнер та ін.).

Отже, є необхідність уточнити поняття, які об'єднують феномен «інновації». Передовсім вилучити категорично із плеяди «інновацій» класичний педагогічний досвід. Для кожної країни, в тому числі й України, це є «педагогічне надбання», «педагогічний скарб», яким ми пишаємось, і з

яким знайомимо дітей із дошкільного дитинства, його вивчають у школах. А з класичним зарубіжним досвідом знайомимо старшокласників та здобувачів освіти у вищій школі. У свій час вони були новаторами в педагогічній науці. Зазначимо, що в науковій літературі означений термін розглядається у широкому значенні як істотний елемент (чи сегмент) будь-якого розвитку у вимірі суспільства, нововведення, відновлення та відповідні зміни. У педагогічних термінологічних джерелах позиціоновано феномен «інновації в освіті» як: «тенденції нагромадження і видозміни різноманітних ініціатив і нововведень в освітньому просторі, які в сукупності приводять до більш чи менш глобальних змін у сфері освіти і трансформації її змісту і якості» [5, с.195]; «цілеспрямований процес часткових змін, які ведуть до модифікації мети і цілей навчання; виникнення нової технології навчання або у зміні її принципів, на яких будується функціонування системи освіти» [5, с.196]; «процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого етапу» [4, с.338].

За словниками та довідковою літературою у Вікіпедії «інновація» означає винахід, нову ідею, новий продукт у галузі науки й техніки. Законодавче узагальнене визначення «інновації» позиційоване як новостворений продукт чи метод, науково-педагогічний винахід, який змінює як процес, так і його якісний результат. У науковий обіг термін «інновація» увів американський учений Й. Шумпетер як «втілення наукового відкриття».

У науковому педагогічному обігу функціонує термін «нововведення», тобто те, що недостатньо ще впроваджено, ті ідеї та винаходи, які були означені як «інновації», натомість для когось вони сприймаються ще й сьогодні як «відкриття». Виникає необхідність чітко розмежовувати схожі, але не тотожні поняття.

Нововведення – це впровадження нових ідей, відкриття (тобто інновацій), які не були ще знайомі, тому чи тому суб'єкту, які вносять певні зміни у структуру чи зміст об'єкта. За А. Литвиновим, «інновації передбачають створення нововведень, які є перетвореннями, змінами в організації діяльності, її стилю та критичного мислення особистості» [10, с. 14]. Отже, в педагогічній діяльності правомірним є термін «нововведення».

Педагогічні інновації у широкому значенні цього слова розуміємо як творчий освітній процес нововведень, спрямований на оновлення змісту, засобів, форм навчання і виховання, застосування нових (як за змістом, так і за формою) технологій, організаційних, діалогових, інтерактивних форм взаємодії викладача зі студентами, які змінюють характер набуття майбутніми фахівцями професійних умінь і навичок та засвідчують ефективність кінцевого результату [2, с. 6].

Інноваційну діяльність в освітньому процесі ЗВО розуміємо як інтегровану взаємодію викладачів – новаторів фахових дисциплін, активності студентів – виконавців та студентів – ініціаторів, готових не тільки до впровадження нововведень у процесі фахової підготовки, а й до ініціювання нововведень [2, с. 6].

Водночас зазначимо, що будь-яка інноваційна діяльність у будь-якій сфері, в тому числі й у психолого-педагогічній для її актуалізації потребує відповідного забезпечення матеріальних і нематеріальних ресурсів, тобто «провайдингу інновацій» (провайдинг з англійської – забезпечення тих, хто навчається). Ряд учених (С. Володін, М. Денисенко, Т. Зінчук, М. Кашук та ін.) визначають провайдинг інновацій як систему перетворення наукових знань на ринковий продукт; посередницьку діяльність у сфері трансферу технологій; що передбачає залучення фахівців-провайдерів до комерціалізації інноваційних розроблень через консалтовий супровід, венчурне фінансування та інноваційне бізнес-проектування для просування на ринок інноваційної продукції [8]. А. Литвинов у новому навчальному посібнику для студентів «Педагогічний провайдинг інновацій в освіті» визначає провайдинг інновацій як «комплексне забезпечення процесів створення, розроблення, освоєння, поширення та використання нововведень, що має на меті підвищення ефективності змісту та технологій навчання і виховання» [10, с.15].

Результати аналізу наявних досліджень з проблеми інновацій (нововведень) засвідчують різні види їх класифікацій ученими, як-от: методологічні, інституційні, змістові, технологічні, освітні, педагогічні, науково-виробничі, соціально-економічні, локальні, управлінські тощо.

Розглянемо для прикладу інновації у формах, методах і технологіях навчання і виховання, а саме:

- дистанційна форма навчання;
- діалогічні, діалогові інтерактивні форми, методи, засоби навчання і виховання;
- розвивальне, диференційоване, індивідуально зорієнтоване, алгоритмізоване, проєктне навчання і виховання.

Учені (А. Лапін, А. Литвинов) зазначають, що будь-який інноваційний процес повинен пройти певні етапи від його початку до завершення, інакше не буде досягнута мета нововведень.

Значене завдання залишається актуальним і натеper для кожного освітнього закладу.

Висновки. Підготовка майбутніх фахівців педагогічної галузі зумовлена насамперед докорінними змінами в економічних, соціокультурних, інформаційних сферах сучасної життєдіяльності людини та інноваційної політики держави в цілому. Сучасний випускник педагогічного закладу вищої освіти повинен бути готовим до нових ринкових відносин в організації інноваційної діяльності в системі професійної освіти: оволодіти відповідними вміннями і навичками

впровадження інновацій; методикою розроблення і впровадження інноваційних проектів у сферу професійної освіти та механізмами їх реалізації; засвоїти специфіку інноваційної діяльності відповідно до освітянської чи професійно-освітянської галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. Мовленнєво-методична спрямованість підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти. *Науковий вісник ПНПУ імені К.Д. Ушинського*. Одеса, 2019. Вип.2. (128). С. 9-14.
2. Богуш А. М. Педагогічний меседж інноваційної діяльності майбутніх фахівців. *Науковий вісник ПНПУ імені К.Д. Ушинського*. 2020. Випуск. 2. (131). С. 31-37.
3. Василенко В.О., В.Г. Шматько. Інноваційний менеджмент. навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2005. 440 с.
4. Ващенко Л. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти: особливості управління. *Освіта управління*. 2003, №3. С. 97-104.
5. Гончаренко С. У. Український енциклопедичний педагогічний словник. *Волинські обереги*. Рівне. 2011. С.101.
6. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
7. Енциклопедія освіти / за ред. В. Кременя. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
8. Зінчук Т. Трансфер інноваційних технологій: сутність та значення розвитку вітчизняної економіки. URL: <http://it.znau.edu.ua/handle/123456789/4262>
9. Кларин М. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. Рига: НПЦ «Эксперимент», 1995. 176 с.
10. Литвинов А. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті. Суми: Університетська книга, 2019. 265 с.
11. Найн А. Опыт инновационной деятельности в системе профессионального образования. *Педагогика*. 1993, № 3. С. 25-28.
12. Пригожин А. Нововведения, стимулы и препятствия. Социальные проблемы инноватики. М., 1989. 279 с.
13. Рудік О. А., В. С. Березюк. Інноваційні технології у ДНЗ. Харків: «Основа». 2017. 224 с.